Dubrovay László méltatása a Magyar Örökség Díj átadása alkalmából, 2025. március 29.

Zenei bejátszás: Dubrovay László – Vörösmarty Mihály: Szózat (1:30)

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Vörösmarty *Szózat*át hallottuk Dubrovay László 21. századi zenéjével. Dallama népdalaink mintájára építkezik, harmóniái a klasszikus funkciós rendnek megfelelően kapcsolódnak. A különleges ízt adó modern hangfürtök középkori modális skálák hangjaiból állnak, a kétszeri harangszó pedig szakrális magasságba emeli a költői gondolatot: *„Hazádnak rendületlenül / Légy híve, óh magyar”*. E másfél perc megragadó ötvözete múltnak és jelennek, örökségünkhöz való ragaszkodásnak és újításnak.

Dubrovay zenéjét – technikai nehézsége ellenére – ugyanolyan odaadással és kedvvel játsszák a muzsikusok, mint amilyen lelkesedéssel a közönség befogadja. Ritka jelenség ez a kortárs zenében. A titok az lehet, hogy a szerző úgy hoz mindig egyénit, csak rá jellemzőt, hogy közben ezer szállal kötődik népzenénkhez és az elmúlt századok legnagyobb alkotóihoz. Úgy alkalmaz korábban sohasem hallott hangszíneket és egy általa kidolgozott, a magasabb számú felhangokat is magába foglaló új harmóniarendszert, hogy a zenei gravitáció törvényét, a feszültség-oldás váltakozását, a dallamosság, a világos formálás, a belső koherencia követelményét mindig szem előtt tartja. Mint ahogyan azt is, hogy a művészi alkotás célja az ember gondolat- és érzelemvilágának kifejezése. Jókai Anna találóan fogalmazta meg: „Dubrovay – átugorva egy zűrzavaros állapotot – magasabb szinten állítja helyre az elveszettnek tűnt, de a világ számára oly fontos egyensúlyt.”

Korunk egyik legkiemelkedőbb és legtermékenyebb alkotójának életműve immár közel 60 éve gyarapodik, s már 200-nál is több opuszból áll. Kántortanító édesapja, majd fontos tanárai, mint Vaszy Viktor, Szelényi István, Szabó Ferenc és Vincze Imre után az 1970-es években hatalmas szellemi gazdagodást hozott számára a hamburgi Staatsopernél töltött időszak, majd az elektronikus zene lehetőségeiben való elmélyülés Kölnben, Kalheinz Stockhausen és Hans-Ulrich Humpert mellett. Az eredmény nemcsak az első olyan magyar hanglemez lett, melyben kombinálva hallható az élő előadás és annak elektronikus modulációja (*live electronic),* hanem az is, hogy nagy mértékben kitágult a komponista elképzelése a hang természetéről, és később már az akusztikus hangszerek szokatlan játékmódjainak alkalmazásával is újabb és újabb hangszíneket kevert ki. A szóló- és kamaradarabjai mellett zenekari művei is évtizedek óta rabul ejtik

a közönséget a bennük alkalmazott különleges effektusokkal. A rá oly jellemző újítás, a mikrokromatika grafikusan ábrázolt csúszásai például sokszor a sírás, zokogás képzetét keltik, de minden más új hangminőség alkalmazásának is az a célja, hogy a kifejezés eszköztárának új elemeivel megérintse a hallgatóság szívét. Ahogy a szerző tartja, a szépség és igazság a legmodernebb nyelvezet használatakor is elsődleges.

Mindemellett Dubrovay számára egyre fontosabbá vált a magyar múlthoz, a nemzeti gyökerekhez való kötődés. Példaként említem a Liszt és Bartók ikonikus zongoraszonátái után felsorakozó, 2017-ben írt *Sonata di felicitá*t, századunk nagyszabású, virtuóz magyar zongoraszonátáját, mely szerelemről, szenvedélyről, küzdelemről, megtisztulásról, kiteljesedésről beszél. Szimfonikus költeménye, zongoraversenyei, magyar rapszódiái is Liszt zenei örökségéhez kapcsolódnak, mint ahogyan – már tematikája révén is – a 2016-os bemutatójával revelációt hozó *Faust, az elkárhozott* című egész estés balett is, az emberi kapcsolatok drámájáról, jó és rossz küzdelméről, isteni megbocsájtásról. Erkelhez kötődik a *Tavaszi szimfónia*, Kodályhoz a *Magyar szimfónia*, Csontváry képeit álmodja zenébe a festőművészről elnevezett három szimfonikus kép. Megrázó alkotásokban beszél Dubrovay a magyar történelem sorsfordulóiról, például a levert forradalom 50. évfordulójára írt *1956* című zenekari művében, melybe Gyurkovics Tibor verseit iktatja be. Sorra írja dalciklusait József Attila, Ady Endre, Weöres Sándor, legutóbb pedig Petőfi Sándor költeményeire. De ott van darabjaiban a magyar népzene hangja is; versenyműveket és kamarazenét ír népi hangszerekre, melyek „igazi őserejükkel" adnak „újító erőt". Az általa alkalmazott polipentatónia ugyancsak a magyar népzenére emlékeztető pentaton dallamsejtek összekapcsolása, akár modern, 12 fokú dallamokká, évszázadokat átívelő, sokrétű jelentéssel.

A Kossuth-díj, az Erkel-díj, a Bartók-Pásztory-díj, a Nemzet Művésze cím, a Magyar Művészeti Akadémia Nagydíja mellett mostantól a Magyar Örökség Díj is hirdeti, hogy Dubrovay László zenéje nemzetünk kincsei közé tartozik.

Dr. Solymosi-Tari Emőke
Széchenyi-díjas zenetörténész,
az MMA rendes tagja